

Lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle varhaiskasvatuslaiksi

OKM/3/010/2018

Hyvinvointialan liitto pitää varhaiskasvatuslain päivittämistä lähtökohtaisesti hyvänä asiana. Muutosten painavuuden vuoksi pidämme kuitenkin tärkeänä, että siirtymäajat ovat tarpeeksi pitkiä. Näin varmistetaan isojen muutosten läpivienti. Liitto on huolissaan ammattitaitoisen henkilöstön riittävydestä, jos kelpoisuusehtoja kiristettäisiin lakiluonnoksessa nyt esitetyllä tavalla vuoteen 2030 mennessä.

Hyvinvointialan liitto kiinnittää huomiota myös varhaiskasvatuksen määritelmään. Luonnoksessa varhaiskasvatus on osa elinikäisen oppimisen polkua. Liitto ei kiistä tätä määritelmää, mutta pitää tärkeänä, että pienimmille varhaiskasvatukseen osallistuville lapsille hoito- ja hoiva korostuvat ja luovat perustan kaikelle lapsen kehitykselle. Liitto tukee niin sanottua educare -mallia, jossa opetus, hoiva ja hoito muodostavat toiminnallisen kokonaisuuden. Näkökulman tulisi selvästi ilmetä myös lakitekstistä.

Laadukas varhaiskasvatus on jokaisen lapsen oikeus. Varhaiskasvatuksen järjestämisvastuu on kunnilla ja kunnat myös tuottavat pääosan palveluista. Korostamme, että yksityinen varhaiskasvatus on välttämätön osa palveluverkkoa ja että yksityisiä ja julkisia tuottajia tulee kohdella lähtökohtaisesti yhdenmukaisin periaattein. Laatu on yksityisille toimijoille elinehto perheiden päättäessä lasten varhaiskasvatuspalveluiden tuottajasta ja toimintaa kehitetään koko ajan entistä parempaan. Yksityinen on nopea ja ketterä toimija.

Hyvinvointialan liitto haluaa pitää kiinni moniammatillisesta työkalutuurista. Päiväkodeissa tarvitaan myös tulevaisuudessa yliopistopohjaisia opettajia, ammattikorkeakoulupohjaisia sosionomeja, lastenhoitajia sekä muuta henkilökuntaa. Kelpoisuusehtojen muuttaminen ei saa johtaa moniammatillisen työkalutuurin häviämiseen tai kaventumiseen.

Pidämme vanhempien oikeutta valita haluamansa päivähoito erityisen tärkeänä perheiden hyvinvointia edistävä asiana.

Varhaiskasvatuspalvelut ovat kunnan järjestämisvastuulla olevia palveluita mutta kunta ei välttämättä ole palveluiden ensisijainen tuottaja. Esimerkiksi muissa Pohjoismaissa on toimintamalli muotoutunut toisenlaiseksi kuin Suomessa. Perheet ovat lastensa asioiden parhaita asiantuntijoita ja siltä osin pidämme toimintamalleja, joissa ”raha seuraa asiakasta” kokonaisuuden kannalta parhaimpina.

Kunnat ja asiakkaat valitsevat mielellään yksityiset palvelut, kuten viime vuosina laajentunut palvelusetelipohjainen tuotanto osoittaa. Toimintatapa jossa kunta ikään kuin ylhäältä päin päättäisi perheiden arkeen liittyvistä merkittävistä asioista, ei vastaa kansalaisten ajattelutapaa tänä päivänä. Kunnat eivät voi ottaa huolehtiakseen kaikkia perheiden asioita ja lainsäädännöllä ei ole tarkoitus säädellä kansalaisten arkipäivän valintoja.

Lakiesityksen mukaan varhaiskasvatuksen valvonta tulotisiin vastuuttamaan kunnan monijäseniselle toimielimelle (50 §) ja valvontaa koskevat säännökset koottisiin varhaiskasvatuslakiin. Yksityisiä palveluntuottajia valvoisivat kunta, aluehallintovirastot ja Valvira. Käsitteemme mukaan päivähoiton valvontaan käytettävissä olevista aluehallintovirastojen ja Valviran resursseista huomattava osa kohdistuu yksityisiin tuottajiin. Myös kuntien edustajat ovat aktiivisia valvontatehtävässään. Valvonnasta aiheutuukin varsinkin pienille palveluntuottajille kuluja ja työajan menetystä ilman, että valvonta tuottaisi parannuksia toimintaan ja kehittäisi sitä. Nyt tehtävän lakiuudistuksen myötä tulee tavoitteeksi asettaa yksityisen ja julkisen toiminnan yhdenmukainen ja riippumaton valvonta. Valvonnan tulee kohdistua palveluun, eikä palveluntuottajatahoon.

Eduskunnan käsittelyyn kesäkuussa 2018 tuleva maakunta- ja soteuudistukseen liittyvä lainsäädäntö muuttaa hallinnon rakenteita merkittäväällä tavalla. Samanaikaisesti on eduskunnan käsittelyyn tulossa sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden tuottamista koskeva lakiesitys. Näiden uudistusten seurauksena tulee aluehallintovirastojen ja Valviran toiminta lakkaamaan 31.12.2019 ja niiden tehtävät tullaan siirtämään poikkihallinnolliselle valtion lupa- ja valvontavirasto Luovalle. Hyvinvointialan liitto korostaa, että valvonnan tulee kohdistua riippumattomasti sekä julkiseen että yksityiseen toimintaan. Uuden valvontajärjestelmän avulla tulee luoda valtakunnallisesti yhdenmukaiset valvontakäytännöt. Hyvinvointialan liitto kannattaa sitä, että varhaiskasvatuksen valvonta ja rekisteri järjestettäisiin vastaisuudessa Luovan toimintana.

Mahdollisia päällekkäisyyksiä ja tarpeettomia prosesseja tulee purkaa uutta lainsäädäntöä kehitettäessä. Hyvinvointialan liitto korostaa niin yksityisen kuin julkisenkin valvonnan tärkeyttä.

1. luku. Yleiset säännökset (1-3 §)

Liitto painottaa pienimpien lasten (alle kolmevuotiaiden) osalta myös hoitoa ja hoivaa varhaiskasvatuksessa. Näkemyksemme mukaan Suomen nykyinen päivähoitojärjestelmä on kansainvälisestikin vertailtuna laadukas, kattava ja sisällöllisesti toimiva. Katsomme päivähoiton ja varhaiskasvatuksen muodostavan yhden kokonaisuuden ja emme kannata sen keinotekoista jakamista opetukseen ja päivähoitoon.

Pidämme lainsäädännön ajantasaistamista tarvittavilta osin kannatettavana. On tärkeää, että laki ottaa huomioon yhteiskunnan muutoksen. Lakimuutoksilla ei tule jäykistää nykyisiä toimintamalleja tai vaikeuttaa perusteetta nykyisin vakiintuneesti toimivien erityistä kasvatuseriaatetta tai – pedagogiikkaa soveltavien päiväkotien toiminnan jatkumista.

Varhaiskasvatukseen osallistumisastetta halutaan hallituksen toimesta nostaa. Se merkitsee samalla myös sitä, että pienempiä lapsia on tulossa enemmän päivähoiton piiriin. Myös vanhemmat ovat

ilmaisseet huolensa siitä, että lapset saisivat jatkossa hoivaa ja elää päiväkotipäivän ajankin pienen lapsen arkea.

2. luku. Varhaiskasvatuksen järjestäminen (4-11 §)

Kannatamme pykälän kirjausta siitä, että kunnan tulee järjestää varhaiskasvatus sellaisin toimintamuodoin kuin kunnassa esiintyvä tarve edellyttää. Varhaiskasvatuspalvelut tulee järjestää ”lähellä palvelun käyttäjiä” ja perheillä tulee olla mahdollisuus sijoittaa lapsensa halutessaan yksityiseen päiväkotiin silloin kun se on sisällöltään ja sijainniltaan perheen kannalta toimivin ja paras vaihtoehto. Yksityisen ja julkisen tulee olla tässä suhteessa tasavertaisessa asemassa.

Osa-aikaisen varhaiskasvatuksen osalta tuntirajaa ei tule rajata sellaiseksi, että se mahdollistaa osa-aikapaikat vain kunnallisissa (suurissa) päiväkodeissa. Osa-aikaisuus eriarvoistaa perheitä tilanteissa, joissa samaan päiväkotiin tulee asiakkaita useammasta kunnasta ja kunnilla on erilaiset toimintamallit. Hyvinvointialan liiton näkemyksen mukaan suositus yhtenäisestä porrastuksesta esimerkiksi kolmeen portaaseen helpottaisi käytännön tilanteita.

Pidämme epätarkoituksenmukaisena lisätä valvontaan liittyvien erillisten raporttien määrää. Omavalvonnan ja erilaisten suunnitelmien kautta toimintaa seurataan jatkuvasti ja valvovalla viranomaisella on aina mahdollisuus puuttua havaitsemiinsa puutteisiin.

Käsityksemme mukaan yksityisiltä toimijoilta vaaditaan tällä hetkellä joitakin osin tiukempia tilanormeja kuin kunnallisilta toimijoilta. Uudessa laissa asia tulee ottaa huomioon siten, että valvonta kohdistetaan tuotettavaan palveluun tuottajatahosta riippumatta. Pidämme epätarkoituksenmukaisena sellaista valvonnan rakennetta, jossa kunta valvoo itse omia yksiköitään ja toimii samalla palveluntuottajana. Kannatamme valvonnan keskittämistä valvontaviranomaisille.

Tilojen esteettömyysäännöt tulee olla tarkoituksenmukaiset ja ne eivät voi olla liian ehdottomat ottaen huomioon käytössä olevien tilojen hyödyntäminen elinkaarensa loppuun.

Laki sosiaali- ja terveydenhuollon palvelusetelistä (24.7.2009/569) on ollut voimassa noin 10 vuotta. Palvelusetelin käyttö varhaiskasvatuspalveluissa on lisääntynyt nopeasti ja vuonna 2016 palvelusetelin käytön volyymi oli 118,5 miljoonaa euroa. Monet kunnat ovat olleet halukkaita palvelusetelin käyttöön myös esiopetuksessa mutta mm. Kuntaliiton tulkinnan mukaan tätä on pidetty voimassa olevan (sosiaali- ja terveyspalveluiden) palvelusetelilain kanssa ristiriitaisena esiopetuksen ollessa perusopetuslain alaista palvelua. Sinällään näkemyksemme mukaan kunta voisi halutessaan päättää myös esiopetuksen järjestämistavan riippumatta palvelusetelilaista. Monissa kunnissa esiopetusta on järjestetty yksityisen toimesta hankintalain mukaisena ostopalveluna.

Palveluseteli on todettu toimivaksi tavaksi järjestää päivähoitopalveluita ja palvelusetelin käyttö varhaiskasvatuspalveluissa on välttämätöntä myös sote-uudistuksen ja valinnanvapauslain voimaan astumisen jälkeen. Valinnanvapauslain mukaisesti nykyisin palvelusetelillä tuotettavat sosiaali- ja terveyspalvelut tulisivat siirtymään asiakaseteli- ja henkilökohtaisen budjetin palveluiksi. Pidämme välttämättömänä, että palvelusetelituotanto turvataan myös 1.1.2020 jälkeen häiriöttömästi tarpeellisilla lakimuutoksilla. Perheillä tulee olla mahdollisuus palvelusetelipalveluiden käyttöön halutessaan.

Hyvinvointialan liitto korostaa, että varhaiskasvatuksen asiakasmaksujen ja maksujärjestelmien muutosten osalta tulee arvioida kuinka ne vaikuttavat yksityiseen palvelutuotantoon. Tukimuodot eivät saa olla julkisia tai yksityisiä palveluja erotteleva tekijä. Perheillä tulee olla valinnan oikeus laadun ja muiden perheiden kannalta keskeisten tekijöiden perusteella. Esimerkiksi viime aikaiset muutokset asiakasmaksuissa ja toisaalta yksityisen hoidon tuen tason jälkeenjääneisyys tulevat vaikuttamaan negatiivisesti yksityisen sektorin palveluntuottajien kannalta.

Julkisen ja yksityisen varhaiskasvatuspalvelun kilpailuneutraliteetin turvaamiseksi tuleekin Kelan maksaman yksityisen hoidon tuen tasoa korottaa päivähoitomaksujen alennusta vastaavasti, jotta perheillä on mahdollisuus valita yksityinen hoito. Yksityisen hoidon tuki on jäänyt vuosiin myötä jälkeen ja eroa kasvattivat merkittävästi vuoden 2018 voimaan astuneet päivähoitomaksujen alennukset. Yksityiset varhaiskasvatuspalvelut ovat tilastojen valossa kunnille merkittävästi edullisempi vaihtoehto kuin kuntien oma toiminta. Kuntien päivähoitomenot ovat yli 3 miljardia euroa ja päivähoiton ulkoistaminen tarjoaa kunnille merkittävän säästöpotentiaalin, jonka saavuttaminen tulee turvata päivähoitomenojen alentamistavoitteesta huolimatta. Kysymys on siis myös yhteiskunnallisesti tärkeä.

3. luku. Oikeus varhaiskasvatukseen (12-15 §)

Hyvinvointialan liitto kannattaa sitä, että varhaiskasvatuslain valmistelun yhteydessä keskustellaan ja analysoidaan subjektiivisen päivähoito-oikeuden tilannetta ml. yksityisen hoidon ja kotihoidon tukijärjestelmien tilanne. Yksityisten varhaiskasvatuksen palveluntuottajien näkemyksen mukaan subjektiivista päivähoito-oikeutta ei ole tarvetta rajoittaa.

Päivähoitoon liittyvien rahoitusjärjestelmien (kotihoidontuki, kuntalisät, palvelusetelin arvo) tulee kehittää valtakunnallisesti yhdenmukaiseen suuntaan. Yksityisen päivähoiton tuen tason kokonaisuus vaikuttaa perheiden mahdollisuuteen valita varhaiskasvatuspalvelut yksityisestä päiväkodista

Yksityisen hoidon ja kotihoidon tuen Kela osuus on tällä hetkellä verrattain pieni suhteessa päivähoiton kokonaiskustannuksiin. Monet kunnat ovat tukeneet perheiden valinnan mahdollisuutta myöntämällä ns. kuntalisää, joka vaihtelee hyvinkin paljon kunnasta toiseen.

Monet kunnat ovat luopuneet säästösyistä kuntalisistä ja tekevät näin toimien perheille mahdolliseksi valita yksityinen vaihtoehto. Tästä puolestaan seuraa entistä enemmän painetta kustannuksiltaan kalliimpaa julkista varhaiskasvatusta kohtaan.

4. luku. Menettelysäännökset (16-20 §)

-

5. luku. Varhaiskasvatuksen suunnittelu ja arviointi (21-24 §)

Pidämme hyvänä, että varhaiskasvatuksen suunnittelu ja toteuttaminen tapahtuu tiiviissä yhteistyössä vanhempien ja varhaiskasvatusammattilaisten kanssa. Tämä ei kuitenkaan saa johtaa raporttien tai muiden asiakirjojen määrän lisääntymiseen. Painotamme sitä, että olosuhteet kunnasta toiseen vaihtelevat ja suunnitteluun liittyvän päätösvallan tulee olla pitkälti kunnassa.

Varhaiskasvatussuunnitelman laatimisessa tulee hyväksikäyttää ko. perheen parhaiten tuntevien työntekijöiden asiantuntemusta ilman, että asiasta säädetään koulutukseen liittyen tarpeettoman tarkasti laissa. Painotamme lapsen kannalta tärkeitä vakaita ihmissuhteita ja asteittain toteutettavia muutoksia. Nyt muutokset tapahtuvat usein elokuussa yhdellä kertaa.

Suunnittelutyö päiväkodissa tulee siis tehdä moniammatillisessa tiimissä. Pidämme yksittäisten ammattiryhmien nostamista erikoisena. Oleellista ei ole mitkä ammattiryhmät suunnittelee, vaan se miten laadukas suunnitelma syntyy.

6. luku. Henkilöstö, kelpoisuusvaatimukset ja niiden siirtymäsäännökset (25-33 § + 75 §:n 2 momentti ja 76 § + asetusluonnos 3 §)

Hallinnollisten johtotehtävien osalta on epätarkoituksenmukaista rajata henkilöiden koulutustaustaa. Rajaus ei tuo lisäarvoa varhaiskasvatukseen esimerkiksi laadun osalta.

Lakia säädettyä tulee taata, että kaikki lain voimaantulohetkellä työssä olevat henkilöt ovat kelpoisia tehtäviinsä uuden lain määräyksistä poiketen. Tilapäinen poikkeaminen tulee sallia yhden vuoden sijasta pidemmäksi esimerkiksi kahden tai kolmen vuoden ajaksi.

Lakiluonnos lähtee tiukkarajaisesti kolmen kasvattajan ja lapsien muodostamasta ryhmästä. Yksityisen sektorin varhaiskasvatusammattilaiset painottavat toiminnassaan eri-ikäisten lapsien yhdessä toimimista. Kiinteässä iän mukaisessa ryhmässä oleva lapsi voi olla kehitykseltään muuta ryhmää jäljessä tai edellä. Tasa-arvon ja suvaitsevaisuuden lisäämiseksi sekä kiusaamisen vähentämiseksi on epäedullista, että lapset eristetään iän mukaan ryhmiin. Päiväkodin ydintoimintamalli on parhaimmillaan kuin pienoisyhdistys: kaikenikäiset elävät ja toimivat yhdessä.

Ulkomailla tutkinnon suorittaneiden osalta tulee olla toimiva osaamisen tunnistamisen järjestelmä, joka antaa myös heille mahdollisuuden työskennellä ammatissaan täysipainoisesti. Asia on tärkeä esimerkiksi siksi, että maassamme on useita kielipäiväkoteja, joissa tulee olla kyseistä kieltä äidinkielenään puhuvia työntekijöitä

7. luku. Henkilöstön mitoitus, rakenne ja täydennyskoulutus ja niiden siirtymäsäännökset (34-39 § + 75 §:n 3 momentti + asetusluonnos 1-2 §)

Luonnoksessa esitetty ehdotus henkilöstörakenteeksi jäykistää toimintaa ja se ei tue täysimääräisesti tiimityöskentelyä, joka on ensiarvoisen tärkeää päiväkodeissa. Liiton näkemyksen mukaan on resurssien hukkaamista kategorisesti pohtia henkilöstörakennetta tutkinnon perusteella. Liiton näkemyksen mukaan uudet vaatimukset alkavat vaikuttaa rekrytointeihin jo lähitulevaisuudessa, jos lakiehdotus tällaisenaan hyväksytään. Esimerkiksi lastenhoitajia voi jäädä työttömiksi uusien vaatimusten vuoksi. Varhaiskasvatuksen henkilöstörakennetta ei tule muuttaa siten, että se lisää vaatimuksia henkilöstön mitoituksen tai pätevyiden osalta tai jäykistää muutoin nykyisiä toimintamalleja.

Tiukan suhdeluvun käyttöönotto voisi johtaa epätarkoituksenmukaisiin tilanteisiin perheiden kannalta ja se aiheuttaisi kunnille lisäkustannuksia.

Käsityksemme mukaan lainsäädäntöön ei tule sisällyttää normeja, jotka eivät ole mahdollisia arkityössä. Mitoituksesta poikkeaminen tulee olla mahdollista esimerkiksi äkillisissä työntekijöiden sairastumistilanteissa tietenkään lasten turvallisuudesta tinkimättä. Lakiluonnoksen kirjaus ryhmäkoosta voi olla tavoitteena esitettävä mutta ei velvoittava. Päiväkodissa esiintyy jatkuvasti lukuisia muutostilanteita vaikkapa perheiden muuttaessa paikkakunnalta toiselle, lasten ikien muuttuessa, sisarusuhteisiin liittyvistä syistä jne.

Täydennyskoulutusta tulee järjestää kunnassa sekä julkisen että yksityisen sektorin työntekijät huomioiden ja eri toimijoiden yhteistoiminnassa. Valmista koulutusta on huonosti tarjolla, näin ollen palveluntuottajat räätälöivät ne itse. Kunnat kyllä antavat yksityisille mahdollisuuden osallistua omiin koulutuksiinsa, mutta koulutusten taso ei aina houkuttele työntekijöitä. Liitto korostaa myös työntekijän omaa vastuuta ammattitaidon säilyttämisestä.

8. luku. Salassapito ja tietojen vaihto (40-42 §)

Hyvinvointialan liitto näkee, että lapsen terveydentilaa koskeviin tietoihin kuuluvat allergiat ja sairaudet, jotka ovat olennaisia tietoja hoidon järjestämisen kannalta. Näiden salassapitoa emme pidä tarkoituksenmukaisena oikean hoidon järjestämisen kannalta.

Selkeyden vuoksi pykälän toisessa momentissa varmistettaisiin nimenomaisesti säätämällä, että lapsen tuen tarve, tukitoimet ja niiden toteuttamista koskevat tiedot sekä lasta koskevat henkilökohtaiset arviot olisivat salassa pidettäviä. Hyvinvointialan liiton näkemyksen mukaan olisi määriteltävä tarkasti kenelle oikeus edellä mainittuihin tietoihin annetaan. Miten tiedot tulee olla suojattu? Vaaditaanko vahvaa tunnistautumista vai onko henkilökohtaiset tunnukset riittävä taso? Entä miten tapahtuu perheen tunnistautuminen?

41 §:n toisen momentin mukaan lapsen varhaiskasvatuksesta vastaavilla ja lapsen tuen tarpeen, tukitoimenpiteiden tai niiden toteuttamisen arviointiin osallistuvilla ammattihenkilöillä olisi salassapitovelvollisuuden estämättä oikeus saada toisiltaan ja luovuttaa toisilleen sekä varhaiskasvatuksen järjestäjälle sellaiset tiedot, jotka ovat arvioinnin kannalta välttämättömiä. Miten määritellään tieto jonka voi luovuttaa? Ja onko aiemmalla järjestäjällä velvoite säilyttää tiedot?

9. luku. Yksityisen palvelujen tuottajan järjestämä varhaiskasvatus (43-49 §)

Päivähoitotoimintaan liittyvän ilmoitusmenettelyn tulee kohdella yksityisiä toiminnan harjoittajia tasaveroisella tavalla verrattuna kunnan tai muun julkisen organisaation vastaavaan toimintaan. Hyvinvointialan liitto kannattaa sitä, että sekä julkisten että yksityisten päivähoitoyksiköiden osalta on samanlaiset ilmoitus- ja valvontamenettelyt. Toimitilojen tarkastuksiin ja muihin valvontatoimiin sekä henkilöstöön ja tiloihin kohdistuviin laatuvaatimuksiin tulee soveltaa yhteneväisiä käytäntöjä palveluntuottajatahosta riippumatta (esimerkiksi varhaiskasvatuslain säännösten rikkomusten merkitseminen valvontaviranomaisen rekisteriin jne.).

Kannatamme valvonnan keskittämistä valvontaviranomaisille yhdenmukaisesti sekä yksityisen että julkisen toiminnan osalta. Tästä lisää luvussa 10, hallinto ja valvonta.

10. luku. Hallinto ja valvonta (50-59 §)

Kannatamme valvonnan keskittämistä valvontaviranomaisille yhdenmukaisesti sekä yksityisen että julkisen toiminnan osalta. Uuden valvontaviranomaisen, Luovan, tehtäväalaan kuuluu myös varhaiskasvatus. Viraston tehtävänä on turvata perusoikeuksia ja oikeusturvan toteutumista hoitamalla lainsäädännön toimeenpano-, ohjaus- ja valvontatehtäviä.

Tällä hetkellä käsityksemme mukaan yksityisiä päiväkotia valvotaan tiukemmin kuin julkisia. Valvonnan intensiteetti vaihtelee kunnittain Näin ollen valvonnan pitäisi tapahtua ulkopuolisen, riippumattoman toimijan toimesta.

11. luku. Rahoitus ja asiakasmaksut (60-61 §)

-

12. luku. Oikeusturvakeinot ja muutoksenhaku (62-64 §)

-

13. luku. Varhaiskasvatuksen tietovaranto ja sen käyttöönnoton aikataulusta (65-74 § + 77 §)

Tietovarannon tarkoituksena olisi mahdollistaa varhaiskasvatustietojen tietoturallinen ja keskitetty sähköinen kokoaminen, käsittely ja luovuttaminen henkilön itsensä tai tämän laillisen edustajan ja tietoja tarvitsevien viranomaisten ja tutkijoiden käytettäväksi. Varhaiskasvatuksen tietovarantoon tallennettuja varhaiskasvatuksen tietoja käytettäisiin varhaiskasvatuksen yleisessä ja alueellisessa järjestämisessä, suunnittelussa, ohjauksessa, seurannassa ja valvonnassa.

Tietovarantoon tallennettuja tietoja voitaisiin käyttää myös varhaiskasvatuksen arvioinnissa ja tilastoinnissa. Hyvinvointialan liitto pitää tätä tavoitetta hyvänä.

Tieto siirrettäisiin tietovarantoon varhaiskasvatuksen järjestäjän omista järjestelmistä ensisijaisesti rajapintojen välityksellä ja toissijaisesti käyttöliittymän avulla. Yksityisen palveluntuottajan näkökulmasta tietovarantoon siirtyminen vaatii isoja muutoksia järjestelmiin. Mitkä ovat näiden rajapintojen kustannukset?

70 §:ssä säädetään siitä, mitä tietoja yksityisen palveluntuottajan olisi tallennettava tietovarantoon.

Tiedot tallentuisivat tietovarantoon joko varhaiskasvatuksen järjestäjien operatiivisten järjestelmien kautta tai käyttöliittymän avulla niin sanottuna suorana syöttönä. Alkuperäinen tieto eli niin sanottu master data säilyisi varhaiskasvatuksen järjestäjillä itsellään. Eri momenttien tiedot olisivat yhdistettävissä keskenään niin, että lapsi on yhdistettävissä tiettyyn varhaiskasvatuksen järjestäjään, henkilöstöön ja huoltajaan. Hyvinvointialan liitto pitää tätä tavoitetta oikeansuuntaisena mutta osittain tietojen laajuuden suhteen tarpeettoman yksityiskohtaisena. Tietojen tietovarantoon tallentamisen osalta ei tule luoda päällekkäisiä järjestelmiä lakisääteisten omavalvontasuunnitelmien ja valtakunnallisen yhtenäisen valvonnan osalta. Henkilöstön työsuhteen ehtoihin liittyvät tiedot ovat työpaikkakohtaisia tietoja ja sinällään työnantajan ja työntekijän tekemän työsopimuksen sisältämiä asioita.

Yksittäisen palveluntuottajan näkökulmasta tallennettavien tietojen määrä on iso vaatimuskokonaisuus. Liitto näkee järjestäjää koskevien tietojen osalta isoja ylläpidon haasteita ja säännösehdotus jättää avoimeksi sen, miten henkilökunta tunnistautuu järjestelmään.

LAUSUNTO 18.3.2018

Luonnoksessa toimipisteellä tarkoitetaan fyysistä kokonaisuutta, jossa varhaiskasvatusorganisaation tai sen osan toiminta tapahtuu. Varhaiskasvatuksen toimipisteellä on johtaja ja sillä voi olla pää- ja sivutoimipaikka. Jos usealla päiväkodilla tai muilla varhaiskasvatuksen toimintamuodoilla on yhteinen johtaja, se muodostaa yhden toimipisteen. Hyvinvointialan liitto ei pidä tätä tarkoituksenmukaisena. Nyt yksityisen palveluntuottajan eri kohteilla voi olla sama johtaja, vaikka eivät toimi yhtenä toimipisteenä.

Hyvinvointialan liitto ei pidä esimerkiksi tarkoituksenmukaisena kirjata tietovarantoon lapsiryhmiä, joissa henkilö toimii, sekä ryhmässä toimimisen alkamis- ja päättymispäivämääriä. Ensinnäkin henkilöstön toimipiste voi olla ns. kiertävä. Toiseksi ryhmätason tietoja ei ole missään dokumentoituna tällä hetkellä. Vaatimukset ovat liian laajoja. Liitto näkee menettelyn haastavaksi arjessa ja ristiriidassa pienryhmätoiminnan kanssa. Näiden tietojen käyttötarkoitus ja niiden tallentamisen tietovarantoon tuoma lisäarvo jäävät Hyvinvointialan liiton näkemyksen mukaan epäselväksi.

Tietovarantoon tallennettuja tietoja ehdotetaan säilytettäväksi viisi vuotta. Hyvinvointialan liiton näkemyksen mukaan säilytysaika on riittävä. Tietovarantoa koskevassa siirtymäsäännöksessä tulee kuitenkin säätää yksityisten toimijoidenosalta vähintään viiden vuoden siirtymäajasta, koska asia vaatii paljon ponnistuksia palveluntuottajilta. Asia on yksityisille toimijoille uusi ja siirtyminen järjestelmään 1.1.2020 lukien on käytännössä epärealistista toteuttaa.

14. luku. Voimaantulo (75 §)

Hyvinvointialan liitto näkee siirtymäajat hyvänä muutosten voimakkuuden vuoksi. Liitto esittää että, vuosi 2030 on tarkistuspiste, jolloin arvioidaan siirtymäajan tarve esimerkiksi vuoteen 2035. Tämä siksi, että voidaan arvioida ja todeta yliopistokoulutuksen suorittaneen henkilöstön riittävyys. Tämä on ehdottoman tärkeää, mikäli lakiehdotuksessa esitetyt henkilöstörakennemuutokset toteutetaan, vaikka yksityisen sektorin varhaiskasvatusammattilaiset eivät niitä kannata. Lain toimeenpanon kannalta on tärkeää, että säädökset vastaavat realistisesti toimintaympäristössä olevaa tilannetta. Tiedossamme ei ole esimerkiksi mikä tulee olemaan lähivuosina alan vaihtajien ja jatkokoulututtavien määrä ja kuinka paljon koulutukseen hakeutuu nuoria.

Helsinki 18.3.2018

Hyvinvointialan liitto

Lausunnon keskeinen sisältö

Hyvinvointialan liitto pitää varhaiskasvatustietojen päivittämistä lähtökohtaisesti hyvänä asiana. Liitto tukee niin sanottua educare-mallia, jossa opetus, hoiva ja hoito muodostavat toiminnallisen kokonaisuuden.

Yksityinen varhaiskasvatus on välttämätön osa palveluverkkoa ja että yksityisiä ja julkisia tuottajia tulee kohdella lähtökohtaisesti yhdenmukaisin periaattein. Hyvinvointialan liitto kannattaa sitä, että varhaiskasvatuksen valvonta ja rekisteri järjestettäisiin vastaisuudessa Luovan toimintana.

Kunnat ja asiakkaat valitsevat mielellään yksityiset palvelut kuten viime vuosina laajentunut palvelusetelipohjainen tuotanto osoittaa. Lainsäädännöllä ei ole tarkoitus säädellä kansalaisten arkipäivän valintoja.

Julkisen ja yksityisen varhaiskasvatuspalvelun kilpailuneutraaliteetin turvaamiseksi Kelan maksaman yksityisen hoidon tuen tasoa on korotettava päivähoitomaksujen alennusta vastaavasti, jotta perheillä on mahdollisuus valita yksityinen hoito. Yksityisen hoidon tuki on jäänyt vuosiin myötä jälkeen.

Varhaiskasvatussuunnitelman laatimisessa tulee hyväksikäyttää ko. perheen parhaiten tuntevien työntekijöiden asiantuntemusta ilman, että asiasta säädetään koulutukseen liittyen tarpeettoman tarkasti laissa. Suunnittelutyö päiväkodissa tulee siis tehdä moniammatillisessa tiimissä. Hyvinvointialan liitto haluaa pitää kiinni moniammatillisesta työskentelystä. Hallinnollisten johtotehtävien osalta on epätarkoituksenmukaista rajata henkilöiden koulutustaustaa.

Varhaiskasvatuksen henkilöstörakennetta ei tule muuttaa siten, että se lisää vaatimuksia henkilöstön mitoituksen tai pätevyyden osalta tai jäykistää muutoin nykyisiä toimintamalleja.

Lakia säädettäessä tulee taata, että kaikki lain voimaantulohetkellä työssä olevat henkilöt ovat kelpoisia tehtäviinsä uuden lain määräyksistä poiketen. Tilapäinen poikkeaminen tulee sallia yhden vuoden sijasta pidemmäksi esimerkiksi kahden tai kolmen vuoden ajaksi.

Lakiluonnos lähtee tiukkarajaisesti kolmen kasvattajan ja lapsien muodostamasta ryhmästä. Päiväkodin ydintoimintamalli on parhaimmillaan kuin pienoisyhteiskunta: kaikenikäiset elävät ja toimivat yhdessä.

Salassa pito säännöksiä on selkeytettävä. Lapsen tuen tarve, tukitoimet ja niiden toteuttamista koskevat tiedot sekä lasta koskevat henkilökohtaiset arviot olisivat salassa pidettäviä. Hyvinvointialan liiton näkemyksen mukaan olisi määriteltävä tarkasti kenelle oikeus edellä mainittuihin tietoihin annetaan ja miten tiedot tulee olla suojattu.

Hyvinvointialan liitto pitää varhaiskasvatustietojen keskittämistä sähköisesti tietovarantoon hyvänä. Yksittäisen palveluntuottajan näkökulmasta tallennettavien tietojen määrä on kuitenkin iso vaatimuskokonaisuus. Asia on yksityisille toimijoille uusi ja siirtyminen järjestelmään 1.1.2020 lukien on käytännössä epärealistista toteuttaa. Ehdotammekin vähintään viiden vuoden siirtymäaikaa yksityisille toimeenpanijoille.

LAUSUNTO 18.3.2018

Hyvinvointialan liitto näkee lakikokonaisuuden siirtymäajat hyvänä muutosten voimakkuuden vuoksi. Liitto esittää, että vuosi 2030 on tarkistuspiste, jolloin arvioidaan siirtymäajan tarve esimerkiksi vuoteen 2035. Tämä on ehdottoman tärkeää, mikäli lakiehdotuksessa esitetyt henkilöstörakennemuutokset toteutetaan, vaikka yksityisen sektorin varhaiskasvatusammattilaiset eivät niitä kannata. Lain toimeenpanon kannalta on tärkeää, että säädökset vastaavat realistisesti toimintaympäristössä olevaa tilannetta.

Lakiehdotuksen yritysvaikutuksista

Yksityinen päivähoito on välttämätön osa järjestelmää. THL:n tilaston mukaan Kelan yksityisen hoidon tuen hoitorahaa maksettiin vuonna 2016 yhteensä 16 338 lapsen varhaiskasvatuksen järjestämistä varten. Yksityisen hoidon tuen osuus varhaiskasvatuksessa oli 6,7 prosenttia vuonna 2016. Palveluseteliä varhaiskasvatuksessa käytti 18 383 lasta vuonna 2016. Palvelustelin käyttö lisääntyi 22 prosenttia (3 316) edellisestä vuodesta 2015. Palvelusetelitoiminnan piirissä oli vuonna 2016 7,5 prosenttia kaikista varhaiskasvatukseen osallistuneista lapsista.

Hyvinvointialan liiton arvion mukaan yksityinen varhaiskasvatus tulee lisääntymään merkittävästi vuoteen 2030 mennessä. Lakiesityksen perusteluissa (sivu 66) arvioidaan virheellisesti, että yksityisen varhaiskasvatuksen volyymi pysyisi nykytasollaan vuoteen 2030. Lakiesityksen mukainen henkilöstörakenteen muutos aiheuttaisi sekä yksityiselle että julkiselle päivähoidolle merkittävän kustannuslisäyksen, joka tulisi kuntien ja sitä kautta veronmaksajien maksettavaksi. Kustannusten lisääntymisen todellinen suuruus tulee selvittää ennen lakiesityksen jatkokäsittelyä.